

Pääkirjoitus

Toimituskauden päätteeksi: Näkymättömästä työstä ja yhteisöstä

Johanna Nurmi & Anna Kuusela

Tiedettä tehdään yhdessä. Tieteellisen työn keskiössä oleva julkaisutoiminta on malliesimerkki siitä, miten tieteen niin sanottujen yksilösuorusten – esimerkiksi yhden kirjoittajan tutkimusartikkelien – syntymisen mahdollistaa akateeminen yhteisö ja siinä tehty kollektiivinen työ. Tämä työ on yleensä ainakin osittain vapaaehtoisuuteen perustuvaa palkatonta talkootyötä. Julkaistun artikkelin taustalta voidaan kirjoittajan tai kirjoittajien lisäksi hahmottaa lukuisia muita tieteentekijöitä, joiden näkymätön työ on mahdollistanut artikkelin syntymisen. Ilman käsikirjoituksen varhaista versiota kommentoivia kollegoja, tiedelehtien toimituskuntia, vertaisarvioijia, ynnä muita, olisi moni artikkeli jäänyt julkaisematta tai lopputulos näyttänyt varsin erilaiselta.

Tässä toimituskautemme päättävässä pääkirjoituksessa pohdimme usein yksilöistyviksi miellettyjen tieteellisten julkaisujen takana vaikuttavaa kollektiivista työtä erityisesti vertaisarvioinnin ja toimituskuntatyön näkökulmasta. Omistamme pääkirjoituksen kaikille akateemisen talkootyön puurtajille, jotka panostavat monien vaatimusten riepottelemaa työaikaansa (ja joskus vapaa-aikaansaakin) tiedejulkaisemisen hyväksi. Käymme läpi myös *Sosiologian* tapahtumarikasta toimituskauttamme 2024–2025.

Todettakoon heti alkuun, että tarkoitus ei tietenkään ole väheksyä artikkelien kirjoittajien työtä tai saavutuksia. Pyrimme yksinkertaisesti sanoittamaan omalta osaltamme sitä, miten tutkimustyö ja niin yliopistoille kuin yksittäisille tutkijoille tärkeät julkaisut rakentuvat akateemisen yhteisön kollektiivisen työn perustalle.

Tiedejulkaisemisessa sekä vertaisarvointi että toimituskuntatyö ovat vapaaehtoistoimintaa, joka jää usein näkymättömäksi työksi. Silti niiden merkitys tieteelle on elintärkeää. Erityisesti pienet kotimaiset ja kotimaisilla kielillä julkaisevat tiedelehdet ovat riippuvaisia osaavista ja sitoutuneista vertaisarvioijista ja toimituskunnan jäsenistä. Näitä lehtiä julkaisevat useimmiten pienet tiedeseurat, jotka nekin toimivat pitkälti vapaaehtoisuuden varassa.

Lisäksi, niin kauan kuin työnjaon epätasaisuus on todellisuutta, on tärkeää todeta, että akateemiseen talkoo- tai kotityöhön käytetty aika ei jakaudu tasaisesti. Tieteessäkin kotityö valuu usein naisten ja esimerkiksi nuorempien tutkijoiden harteille (Heijstra ym. 2016; Järvinen & Mik-Meyer 2024). *Sosiologia*-lehden toimituskunnissa miesoletetut ovat olleet enemmistönä aina 2010-luvulle asti, jonka jälkeen naisoletetut

ovat nousseet selkeäksi enemmistöksi (Lagerpetz ym. 2024, 373–390).

Esimerkkinä vertaisarvioinnista kerrottakoon, että *Sociologian* kaudella 2024–2025 julkaistujen käsikirjoitusten ulkopuolisista arvioijista (N = 28) naisoletettuja on 17 (61 %) ja miesoletettuja 11 (39 %). Heistä lähes puolet on Helsingin yliopistosta (N = 13, 47 %). Muista yliopistoista hyväksyttyjen käsikirjoitusten vertaisarviointiin panoksensa on antanut yhdestä neljään arvioijaa per yliopisto (toisena Tampere 4, 14 %; kolmantena Turku 3, 11 %). Ulkopuolisista arvioijista professoreja tai apulaisprofessoreja on ollut 10 (36 %). Toki kaikkien arviointiprosessiin päätyneiden käsikirjoitusten vertaisarviointiin on osallistunut tätä runsaampi joukko tutkijoita – esimerkki ei sisällä hylättyjen tai prosessissa yhä olevien käsikirjoitusten arvioijia. Haluammekin mitä sydämeellisimmin kiittää kaikkia ulkopuolisia arvioijia, joiden asiantunteva palaute on avittanut lehdelle tarjottuja ja lehdessä julkaistuja käsikirjoituksia eteenpäin. Artikkelien kirjoittajille ja lehden toimitukselle tärkeä työnne ei ole jäänyt näkymättömäksi.

Muun muassa näistä syistä *Sociologia*-lehti osallistui 2024–2025 Kvs-säätiön toteuttamaan ja Suomen tiedekustantajien liiton toimeksiantamaan #Vertaisarvioin-kampanjaan, jolla pyrittiin tuomaan esille vertaisarvioitsijoiden tärkeyttä ja usein näkymättömäksi jäävää työtä (ks. lisää Kvs-säätiö 2025). Kampanjankin innoittamana vertaisarvioinnista on kirjoitettu useissa kotimaisissa tiedelehdissä, kuten *Aikuiskasvatus* (Isopahkala-Bouret 2024; Järvensivu 2025; Kouvo 2024), *Historiallinen Aikakauskirja* (Lahtinen 2024) ja *Työelämän tutkimus* (Olakivi & Niska 2024).

Vertaisarviointiin on liitetty tietynlaista hämäryytystä: anonyymisti tehty työ jää usein pimentoon, siitä vaietaan ja sitä tehdään valitettavan usein ilta- tai aamuhämärissä varsinaisen työajan ulko-

puolella (ks. lisää hienoja vertauksia Järvensivu 2025). Vertaisarviointi prosessina ja taitona on myös usealle nuoremmalle tutkijalle vieras, joka erottaa sen osin muusta akateemisesta kotityöstä, johon käytetyssä ajassa nuoremmat tutkijat ovat monesti ylliedustettuina (Heijstra ym. 2016). Kotona tai vapaa-ajalla tehty vertaisarviointi tuo myös lisähaastetta arkeen esimerkiksi perheellisille tutkijoille.

Sociologian vertaisarviointiin tarvittava työmäärä riippuu lehdelle tarjottavien käsikirjoitusten määrästä. Lehden edeltävä päätoimittaja Elina Paju ja toimitussihteeri Paula Merikoski kertoivat toimituskautensa viimeisessä numerossa (Paju & Merikoski 2023), kuinka lehteen tarjottujen käsikirjoitusten määrä lähti heidän kaudellaan koronapandemian aikaisesta notkahduksesta nousuun. Voimme iloksemme todeta, että lehti jää myös oman kautemme jälkeen tilanteeseen, jossa laadukkaita ja ajankohtaisia käsikirjoituksia tarjotaan tasaisesti.

Samalla haluamme kannustaa yhä useampia sosiologeja ja sosiologiisiin keskusteluihin osallistuvia tutkijoita kirjoittamaan suomeksi tai ruotsiksi ja tarjoamaan käsikirjoituksiaan *Sociologiaan*. Kaikki suomalaisiin tiedelehtiin kotimaisilla kielillä kirjoittavat tutkijat nimittäin osallistuvat samalla akateemisen yhteisön rakentamiseen, tukevat Suomessa toimivien tieteellisten seurojen toimintaa sekä tekevät tutkimusta saavutettavaksi ei-akateemisille yleisöille ja toteuttavat tätä kautta yhteiskuntatieteen kriittiseen yhteiskunnalliseen ja julkiseen keskusteluun osallistumisen tehtävää.

Lehdessä julkaistiin toimituskaudellamme 23 vertaisarvioitua artikkelia, kuusi avauksia ja keskustelua -juttua ja 45 kirja-arviota. Koska tässä pääkirjoituksessa haluamme kiinnittää huomion nimenomaan näkymättömään työhön, emme käy läpi kirjoittajatilastoja vertaisarvioijatilastojen tapaisesti. Aiheesta kiinnostuneet löytävät nämä

tiedot lehden avoimesta arkistosta (journal.fi/sosiologia). Kiitämme mitä lämpimimmin kaikkia lehteen kirjoittaneita, ilman teitä ei olisi *Sosiologiaa*. Erityiskiitokset kirja-arvion lehteen joko itsenäisesti tai toimitussihteerin kannustamana lähettäneille kirjoittajille – akateemisen talkootyön muoto tämäkin.

Lisäksi kiitämme koko sydämestämme lehden toimituskuntaa, jonka perusteellinen ja luotettava työskentely on tukenut lehden toimituksen työtä ja ennen kaikkea mahdollistaa korkealaatuisen suomenkielisen (ja englanninkielisen) sosiologisen tutkimuksen päivänvalon. Toimituskunnan kokoonpano kaudella 2024–2025 on ollut (aakkosjärjestyksessä): Georg Bolt, Lise Eriksson, Veera Kinnunen, Mari Käyhkö, Taina Meriluoto, Elina Paju, Inna Perheentupa, Riikka Perälä, Virve Peteri, Päivi Pirkkalainen, Irene Prix, Jukka Syväterä, Antti Wallin ja Hanna Ylöstalo.

Sosiologia-lehti on kuluneella toimituskaudella ottanut vahvemmin käyttöön myös yhteisöllisiä teknologisia alustoja. Vertaisarvointi ja käsikirjoitusten lähettäminen on siirretty kokonaisuudessaan Journal-alustalle. Lehti on aktivoitunut myös sosiaalisen median alusta Instagramissa. Ensin mainittu helpottaa kirjoittajien, arvioitsijoiden ja toimituksen työtä, kun taas jälkimmäinen tuo jo julkaistuille teksteille niiden ansaitsemaa lisänäkyvyyttä. *Sosiologia* on liittynyt myös Tieteellisten seurain valtuuskunnan ja CrossRefin DOI-sopimukseen, jonka kautta lehden tekstit saavat pysyvät ja uniikit tunnisteet. Tämä ei vain suojaa lehden arkistoa, vaan toivottavasti nostaa kirjoitusten näkyvyyttä ja avittaa niihin viittaamista.

Kuten useat lehden vanhoja artikkeleita kaivanneet lukijat ovat huomanneet, lehden täydellinen arkisto ei ole ollut saatavilla sähköisesti sitten Elektra-palvelun lakkauttamisen vuoden 2022 lopussa. Kuitenkin, kiitos Suomen tiedekustantajien liiton apurahan, lehti ja Westermarck-seura

urakoivat parhaillaan vanhojen numeroiden digitoitintyössä. Tavoitteena on saada lehden koko arkisto 1964 vuodesta alkaen avoimesti luettavaksi Journal-alustalle.

Vuoden 2025 alussa julkaisimme muutaman vuoden tauon jälkeen englanninkielisen *Sociologian*. Englanninkielisillä numeroilla on haluttu luoda mahdollisuuksia osallistua suomalaiseen sosiologiseen keskusteluun myös tutkijoille, jotka eivät kirjoita suomeksi tai ruotsiksi. Numeroon tarjottiinkin riittävästi korkealaatuisia ja kiinnostavia käsikirjoituksia, ja sen julkaisun jälkeen lehden sähköpostiin saapui pitkään kyselyitä seuraavan englanninkielisen numeron aikataulusta. Vastataan tähän vielä yhteisesti, että tällä hetkellä englanninkielistä numeroa ei ole suunnitteilla, mutta tulevien vuosien osalta seuraava toimitus ja toimituskunta päättää asiasta.

Akateemisen keskustelun monikielisyys on kannatettavaa ja välttämätöntä, ja tästä näkökulmasta ajoittaiset englanninkieliset numerot voivat lisätä kaikkien Suomessa työskentelevien ja suomalaista yhteiskuntaa tutkivien sosiologien osallistumismahdollisuuksia. Samalla on tärkeä muistaa, että tieteen monikielisyys ja sen tukeminen tarkoittaa nimenomaisesti monilla kielillä (siis ei vain englanniksi) keskustelua ja julkaisualustan tarjoamista kotimaisilla kielillä kirjoittaville. Suomeksi ja ruotsiksi julkaiseminen luo uutta tieteellistä sanastoa ja synnyttää tapoja puhua eri tieteenalojen ilmiöistä, sekä voi samalla esimerkin kautta raivata tietä muiden, pienempien kielten käyttämiselle tieteen kielinä (Grünthal 2019).

Tutkijan työtä luonnehditaan usein yksinäisyyden ja kilpailumentaliteetin kautta (esim. Haapakorpi ym. 2023), mutta näköalapaikka tiedelehden päätoimittajana ja toimitussihteerinä on tehnyt ainakin meille entistä näkyvämmäksi sen, että yksilöllisen kilpaurheilun sijaan tieteen tekeminen ja julkaiseminen ovat vähintäänkin joukkue-

lajeja. Ehkä ne kannattaisi mieltää jopa ajatusten kontakti-improvisaatioksi, jossa kilpailun ja suorittamisen sijaan luodaan vuorovaikutuksessa odottamattomiakin yhteyksiä ja yhteistä liikettä niin tuttujen kuin tuntemattomienkin tieteen-tekijöiden kanssa. Kokonaisuus ja lopputulos ei muodostu vain siitä, mitä kukin tahollamme teemme, vaan nimenomaan yhteyksistä, ajatusten vaihtamisesta ja toisten tukemisesta niin rakentavan kritiikin kuin ideoiden ja ehdotusten tarjoamisen kautta.

Lopetamme tämän kirjoituksen vielä muutamiiin tärkeisiin kiitoksiin. Edeltävä toimitus, Elina Paju ja Paula Merikoski, ansaitsevat kiitokset perusteellisesta ja pitkäjänteisestä perehdyttämisestä. Haluamme kiittää myös lehden osaavaa ja tarkkasilmäistä taittajaa Heli Ilolaa, jonka kanssa yhteistyö on sujunut saumattomasti. Arvostava kiitoksemme lähtee myös Westermarck-seuralle, erityisesti seuran entiselle sihteerille Inka Laisille, nykyiselle sihteerille Perttu Ahokedolle sekä puheenjohtaja Ilpo Helénille lehden toiminnan tukemisesta ja mahdollistamisesta.

Jätämme mitä turvallisimmin mielin *Sosiologia*-lehden uuden päätoimittajan Veera Kinnusen ja toimitussihteerin Birgitta Vinkan huomaa. Onnea uudelle toimitukselle seuraavalle kaksivuotis-kaudelle Lapin yliopistoon!

Kirjallisuus

GRÜNTAL, SATU. 2019. "Miksi tutkimusta kannattaa julkaista myös kotimaisilla kielillä?" *Kasvatus & Aika* 13:3, 46–51. <https://doi.org/10.33350/ka.80057>

HAAPAKORPI, ARJA, RAAKEL PLAMPER, KATRIINA TAPANILA, ANNUKKA JAUHIAINEN, ANNE LAIHO, MINNA LEINONEN, OILI-HELENA YLIJOKI & ARTO JAUHIAINEN. 2023. *Yliopiston muutos ja akateemisen työn tasa-arvot. Opetus- ja tutkimustyön tekemisen ehdot ja mahdollisuudet yliopistossa*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2023:3. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia.

HEIJSTRA, THAMAR, MELANIE FINNBORG, SALOME STEINTHORSÐÓTTIR & THORGERDUR EINARSDÓTTIR. 2016. "Academic Career Making and the Double-Edged Role of Academic Housework." *Gender and Education* 29:6, 764–780. <https://doi.org/10.1080/09540253.2016.1171825>

ISOPAHKALA-BOURET, ULPUKKA. 2024.

"Tiedejulkaisemisen monimuotoisuutta vahvistetaan vapaaehtoisvoimin." *Aikuiskasvatus* 44:3, 166–167. <https://doi.org/10.33336/aik.148044>

JÄRVENSIVU, ANU. 2025. "Vertaisarviointi on vankkaa osaamista ja aikaa vaativaa työtä." *Aikuiskasvatus* 45:2, 74–75. <https://doi.org/10.33336/aik.162393>

JÄRVINEN, MARGARETHA & NANNA MIK-MEYER. 2024. "Giving and Receiving: Gendered Service Work in Academia." *Current Sociology* 73:3, 302–320. <https://doi.org/10.1177/00113921231224754>

KOUVO, TERHI. 2024. "Vertaisarviointi on tutkimuksen perusta: Opit otetaan haltuun tutkijoiden ja tiedejulkaisujen tekijöiden voimin." *Aikuiskasvatus* 44:3, 215–218. <https://doi.org/10.33336/aik.148105>

KVS-SÄÄTIÖ. 2025. #Vertaisarvioin-kampanja. <https://kansanvalistusseura.fi/hankkeet/vertaisarvioin-kampanja> (Luettu 2.11.2025.)

LAGERSPETZ, MIKKO, MIKA HELANDER, JOHANNA HOKKA, RIIKKA HOMANEN, OLLI LAGERSPETZ, EEVA LUHTAKALLIO, HARRI MELIN, KIRSTI SUOLINNA JA TIMO TOIVONEN. 2024. *Westermarck-seura suomalaisessa sosiologiassa*. Tampere: Vastapaino.

LAHTINEN, ANU. 2024. "Kriittinen ja rakentava voima." *Historiallinen Aikakauskirja* 122:4, 343–344. <https://doi.org/10.54331/haik.148285>

OLAKIVI, ANTERO & MIIRA NISKA. 2024. "Kiitos kommentteista, vertaisarvioija!" *Työelämän tutkimus* 22:3, 289–291. <https://doi.org/10.37455/tt.149372>

PAJU, ELINA & PAULA MERIKOSKI. 2023. "Monia tapoja olla – sosiologian kollektiivi." *Sosiologia* 60:3–4, 161–165.